

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

Learning Models for Body of Knowledge Development of Community Organization Members in Sansai District, Chiangmai Province

ดร.ธรรมพร ตันตรา

อาจารย์ประจำวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการดำรงสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อสืบค้นแบบแผนการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชน 3) เพื่อศึกษามูลเหตุเงื่อนไขสนับสนุนการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยวิเคราะห์ในการวิจัย คือ กลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย สมาชิกคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องที่ ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนกองทุนพัฒนาสังคม ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า การดำรงสถานะทางด้านการก่อเกิดกลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มาจากการจัดตั้งโดยหน่วยงานรับผิดชอบของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิธีการบริหารจัดการและการดำเนินโครงการ กิจกรรมของกลุ่มส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม มีแนวทางการบูรณาการโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมแต่ยังไม่กว้างขวางสำหรับการสร้างเครือข่ายในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ยังไม่มีแนวทางหรือรูปแบบที่ชัดเจน ส่วนแนวทางการสร้างความมั่นคงของกลุ่มองค์กรชุมชนนั้นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับตัวผู้นำกลุ่มองค์กร งบประมาณ การบริหารจัดการ และหน่วยงานที่สนับสนุน สำหรับแบบแผนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนพบว่าส่วนใหญ่มีรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะว่าตามกันมาสืบทอดตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียนรู้จากประสบการณ์ และการปฏิบัติ เรียนรู้จากการลงใจ เรียนรู้ตามความจำเป็น และเรียนรู้ตามผู้นำ ในส่วนของมูลเหตุเงื่อนไขปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความสำคัญ ความจำเป็น ภาระหน้าที่ ความคาดหวังที่ได้จากการเรียนรู้ รวมถึงแหล่ง สถานที่ รูปแบบ เทคนิค วิธีการ การลงใจ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน ความรัก ความศรัทธาต่อผู้ถ่ายทอด ประโยชน์ต่างตอบแทน และการยอมรับความมีหน้ามีตาในสังคม

คำสำคัญ : แบบแผนการเรียนรู้ / การดำรงสถานะ / การยอมรับความมีหน้ามีตา

Abstract

This qualitative study was conducted to: 1) investigate status of the community organization groups in Sansai district, Chiangmai province; 2) explore learning models of the community organization groups; and 3) explore causes and conditions supporting learning of the community organization groups.

Units of an analysis in this study comprised community organization groups in Sansai district, representatives of local administrative organizations, representatives of a private development organization, representatives of the community organization development institute, and specialists in community development structured interview schedule and focus group discussion were used for data collection.

Results of the study revealed that most of the community organization groups emerged from the establishment by the government agency and local administrative organization which responsible for it. Regarding the method of managerial administration and project implementation, most of the community organization groups did not have an appropriate system. They had an integration guideline of project implementation for the society. However, it was not widely enough to build networks at sub-district, district, and provincial levels and there was no clear model. Based on guideline for the construction of the stability of the community organization groups, it mostly depended on community organization group leaders, budgets, managerial administration, and concerned supporting agencies. According to learning model of the community organization groups, it was found that most of the learning models were in the form of repetition from the past. This was based on local wisdoms, experiential learning, practice, motivated learning, learning due to necessity, and leader assimilation. Besides, causes and conditions effecting learning support included the following: importance, necessity, burden, learning expectation source, place, style, technique, method, motivation, good relationships among learners, faith towards knowledge transfer people, benefits, and social acceptance.

Keywords: learning model / status / social acceptance

บทนำ

พื้นฐานทางสังคมวิทยามนุษย์มีการเรียนรู้ที่จะรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอด มีวัฒนธรรมเป็นเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันโดยเริ่มจากสังคมกลุ่มเล็กๆ กลายเป็นสังคมใหญ่จนนำมาสู่วิวัฒนาการทางสังคมมีแบบแผนการกระทำและความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล (The Individual Personality) และระดับกลุ่ม (Group) รวมทั้งชาติพันธุ์และชุมชน (Including Ethnic and class) ระบบทางสังคมเป็นระบบที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาจนนำมาสู่การเป็นกระบวนการทางสังคมที่ซับซ้อนมีการชองชั้น และให้ความสำคัญต่อการให้ความร่วมมือ การผ่อนปรนและการผสมกลมกลืนสุดท้ายสมาชิกในสังคมส่วนใหญ่จึงมีการรวมตัวกลายเป็นหน่วยทางสังคม

ปลายทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ภายใต้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ตามแนวคิดกระแสหลัก

หรือภาวะความทันสมัยที่ให้ความสำคัญต่อระบบทุนนิยมที่มีกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเป็นตัวผลักดันและหนุนเสริม แนวทางการพัฒนาประเทศของไทยก็ตกอยู่ในวังวนกระแสหลักเช่นเดียวกับอีกหลายประเทศในโลกที่ให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของการพัฒนาที่ตัวเลขการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ โดยมองผ่านกระจกด้านผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product ; GDP) กรอบคิดด้านการพัฒนาแบบแยกส่วนเปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นจริงเพียงด้านเดียว เป็นแนวคิดการพัฒนาแบบแยกส่วนไม่ครอบคลุมมิติด้านสังคม ศาสนาวัฒนธรรม การศึกษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบองค์รวม สุดท้ายนำมาสู่ปัญหาเชิงซ้อนที่รอคอยการเยียวยาแก้ไข

ผลกระทบของการพัฒนาประเทศตามแนวทางกระแสหลักภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่หนึ่งถึงฉบับที่เจ็ด มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการนำพาประเทศไปสู่ภาวะความร่ำรวย มั่งคั่ง และความทันสมัยสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเป็นการตอบสนองความพึงพอใจของปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนเพียงบางส่วนเท่านั้น ไม่ตอบสนองและสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบกับผลกระทบที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่ซับซ้อน เกิดการเคลื่อนย้ายถ่ายเททรัพยากรทางการผลิตอย่างกว้างขวาง โครงสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือข่ายที่ไม่เสถียรไม่มีความแน่นอนของระบบโลกาภิวัตน์ จนนำไปสู่วิกฤติด้านเศรษฐกิจ สังคมของประเทศและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนคนไทย

จากผลของการพัฒนาประเทศที่แยกส่วนไม่สมดุลและแยกส่วนจนนำมาสู่ปัญหาเชิงซ้อนในหลาย ๆ ด้านเป็นบทเรียนของการพัฒนาที่ขาดภูมิคุ้มกันและไม่มีเสถียรภาพ ผลกระทบที่ประเทศโดยประชาชนคนไทยได้รับโดยตรงทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคประชาสังคม และนักวิชาการเกิดการตื่นรู้หันกลับมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตามแนวทางกระแสรองที่ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมจึงมีการทบทวนและตั้งคำถามต่อการพัฒนาประเทศที่มีความสอดคล้องกับบริบท (Context) ของประเทศโดยให้ความสำคัญต่อตัวชี้วัดทางสังคมเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศ คนไทยทุกระดับให้ความสำคัญต่อการกระจายรายได้ที่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของประชาชน พัฒนาความก้าวหน้ามั่นคงของมนุษย์ ดำรงวิถีชีวิตบนฐานแห่งความสุขทั้งกายและใจเน้นกระบวนการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศแบบบูรณาการที่ครอบคลุมหลายมิติ

กระบวนทัศน์ (Paradigm) การพัฒนาประเทศที่ตั้งบนพื้นฐานของการมองโลกตามความเป็นจริง เริ่มปรากฏเด่นชัดตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่แปด เป็นต้นมามียุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการประเทศ โดยเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างรากฐานของสังคมไทยให้มีความเข้มแข็ง มียุทธศาสตร์การพัฒนาให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม มีการปรับโครงสร้างการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมมีนโยบายส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนในรูปแบบของการรวมกลุ่มที่หลากหลายมีการจัดการองค์ความรู้มีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชน กลุ่มองค์กรมีความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีการสร้าง

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการรวมทั้งการบ่มเพาะให้เกิดการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน พัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่น เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในกระบวนทัศน์ใหม่คือการให้ความสำคัญกับปัจเจกชน กลุ่มคน โดยเน้นส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือตัวเอง และช่วยเหลือกลุ่มองค์กร ตลอดจนการนำไปสู่การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติ และผลของการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรชุมชน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งส่งผลให้เกิดกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมากมาย

อำเภอสนทรายจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล ประกอบด้วย 12 ตำบล บริบทเดิมมีลักษณะเป็นชนบท ปัจจุบันกลายเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีแนวทางการบริหารจัดการหมู่บ้าน ชุมชน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนในรูปแบบต่างๆมากมาย จากการสำรวจเบื้องต้นของคณะกรรมการบริการวิชาการของวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พบว่า มีกลุ่มองค์กรชุมชน ที่ก่อตั้งแล้วประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ มีการดำเนินโครงการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่ามีกลุ่มองค์กรชุมชนอีกมากมายในอำเภอสนทรายที่สมาชิกรวมตัวกันจัดตั้ง แต่ไม่สามารถดำรงความเป็นกลุ่มองค์กรอยู่ได้ เข้าตำรา หมดบประมาณจากองค์กรสนับสนุนก็หมดโครงการกิจกรรมไม่สามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้ และสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนากลุ่มองค์กรให้มีความยั่งยืน แต่ยังขาดองค์กรขับเคลื่อนและรูปแบบ เทคนิค วิธีการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม

จากมูลเหตุสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อคำตอบที่เป็นข้อค้นพบในประเด็นการดำรงสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนในมิติฐานคิดการก่อเกิด การบริหารจัดการ การบูรณาการ โครงการกิจกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและแนวทางการพัฒนากลุ่มองค์กรให้มีความมั่นคงยั่งยืน รวมแบบแผนการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนตลอดจนการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบถึงมูลเหตุเงื่อนไขปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ตลอดจนข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมของการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อมุ่งประโยชน์ในการต่อยอดทางวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง เสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

คำถามการวิจัย

1. ปัจจุบันการดำรงสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
2. แบบแผนการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร
3. มูลเหตุและเงื่อนไขสำคัญที่สนับสนุนการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำรงสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสืบค้นแบบแผนของการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาหามูลเหตุ เงื่อนไขสนับสนุนการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย เทศบาลเมืองแม่โจ้ เทศบาลตำบลสันทรายหลวง เทศบาลตำบลสันพระเนตร เทศบาลตำบลสันนาเม็ง เทศบาลตำบลหนองจ้อม เทศบาลตำบลแม่แฝก เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว เทศบาลตำบลป่าไผ่ เทศบาลตำบลเมืองเล็น เทศบาลตำบลสันด้นเปา เทศบาลตำบลหนองแห้ง และเทศบาลตำบลหนองหาร

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ประกอบด้วยสมาชิกคณะกรรมการ กลุ่มองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องที่ ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนกองทุนพัฒนาสังคม ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน มุ่งเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชน ในมิติด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงาน การบูรณาการโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และแนวทางการสร้างความมั่นคงยั่งยืนของกลุ่มองค์กรชุมชนรวมถึงการสืบค้นหาแบบแผนการเรียนรู้ของสมาชิก และคณะกรรมการของกลุ่มองค์กรชุมชน ตลอดจนเพื่อศึกษาหามูลเหตุ เงื่อนไขสนับสนุนการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ได้แก่แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มีสาระสำคัญของความหมายของการเรียนรู้ กระบวนการการเรียนรู้ องค์ประกอบและวิธีการเรียนรู้ ความสำคัญของกระบวนการการเรียนรู้ ทฤษฎีการกำหนดเงื่อนไข ของ Iven P.pavlow ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งเร้าที่เป็นกลางหรือสิ่งเร้าที่เป็นเงื่อนไข ทฤษฎีการกำหนดเงื่อนไขแบบปฏิบัติการของ บี.เอฟ.สกินเนอร์ เน้นปฏิกิริยาโต้ตอบแบบปฏิบัติการโดยมีสิ่งล่อเป็นแรงเสริมทางบวก ทฤษฎีเชิงพฤติกรรม (Behaviorist Fpprosch) โดยศึกษาการตอบสนองแบบธรรมชาติหรือแบบที่ไม่มีการวางเงื่อนไข ทฤษฎีประชาชนของการเรียนรู้ของ Edword Tolman โดยฐานคิดของทฤษฎีเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างร่องรอยความคิดและความคาดหวัง ทฤษฎีเชิงพุทธปัญญา เป็นแนวคิดเชิงพุทธปัญญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเป็นการกระทำที่มุ่งเน้นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่เข้ามากระตุ้น เพียงแต่การเกิดพฤติกรรมไม่ได้เกิดจากสิ่งกระตุ้นแต่เพียงอย่างเดียว พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคล

เกิดจากสิ่งเร้าจะแตกต่างกันเมื่อถูกสิ่งเร้าเดียวกันมากระทบ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นทฤษฎีที่ศึกษาว่า บุคคลจะแสดงออกถึงพฤติกรรมใด ๆ ขึ้นอยู่กับการสังเกตพฤติกรรมที่ผู้อื่นแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะที่เป็นผู้แสดงพฤติกรรมโดยตรง ให้ความสำคัญกับการสรุปประสบการณ์ของบุคคลเป็นแนวความคิดและกำเนิดความคิดไปสู่การปฏิบัติได้จริง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มองค์กรชุมชน เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ครอบคลุมการให้ความหมาย และประเภทของกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการก่อเกิดกลุ่มองค์กรชุมชน องค์ประกอบของกลุ่มองค์กรชุมชน การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนเป็นทฤษฎีที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับองค์ประกอบ ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง และกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการ และการบริหารแบบบูรณาการ เป็นทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า การทำให้หน่วยย่อยๆทั้งหลายที่สัมพันธ์หรืออาศัยซึ่งกันและกันเข้ามามีส่วนร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม องค์ประกอบของการบูรณาการเพื่อการพัฒนา คือการมุ่งเอาประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก บทบาทของผู้นำเป็นแบบเจ้าภาพ คือรับผิดชอบงานทั้งหมด โดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เพื่อประโยชน์ทางการบริหาร การบริหารและการพัฒนา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลำแพน จอมเมือง (2540) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของธุรกิจชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน พบว่า เศรษฐกิจของชุมชน เมื่อเศรษฐกิจของชุมชนมีความมั่นคงก็จะส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีธุรกิจของชุมชนเป็นปัจจัยที่พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งในการทำธุรกิจของชุมชนนั้น เกิดจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกัน แต่จะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง มีความเหมาะสมต่อวิถีชีวิต ภูมิปัญญา สภาพเศรษฐกิจ สังคมและระบบนิเวศของชุมชน

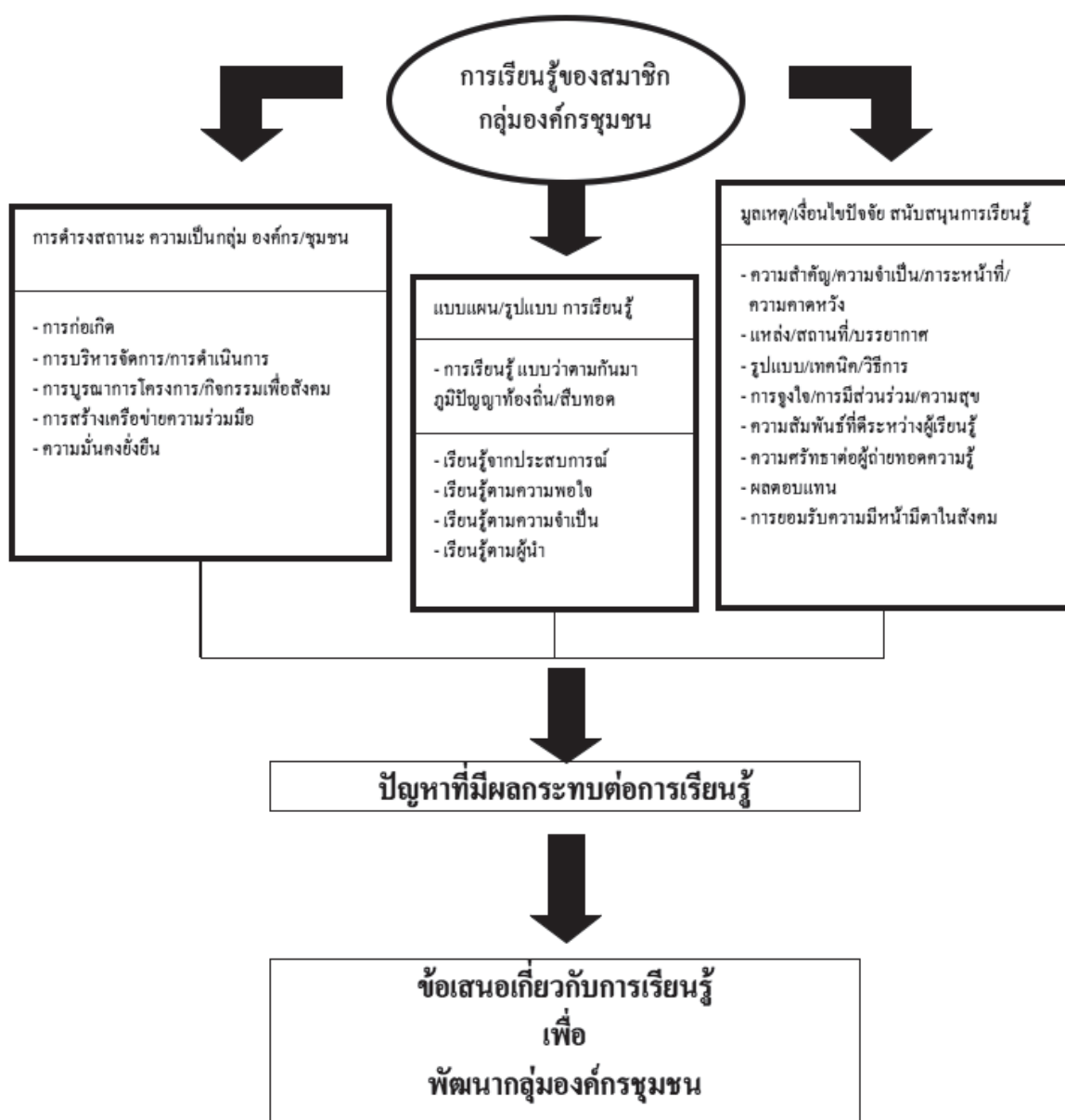
ณัฐชัย ชีวะศิริ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน: กรณีศึกษา บ้านป่าโป่ง ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนบ้านป่าโป่ง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่สูง องค์ประกอบของความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกรณีศึกษา ชุมชนบ้านป่าโป่งคือ การพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกในเรื่องของการดำเนินการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชุมชน และศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนโดยคนในชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชน เกิดจากการรวมตัวกันของชุมชนในการแก้ปัญหา บทบาทผู้นำชุมชนและจิตสำนึกของชุมชน

ศุภัทรา ผลเพิ่ม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการในการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกโครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง (หมู่บ้านหัวทุ่ง ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่) มีกระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจดำเนินการปลูกป่าไผ่

เนื่องจากไม้ในป่าธรรมชาติลดจำนวนและภาวะรายได้ของครัวเรือน ไม่เพียงพอ ด้วยความที่มีผู้นำหมู่บ้านที่มีความคิดสร้างสรรค์ และชาวบ้านในหมู่บ้านทั่วทั้งที่มีสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญในการหาวิธีการจัดการของกระบวนการการเกิดขึ้น การดำเนินการ การเปลี่ยนแปลง ของโครงการอีกทั้งการสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วมภายในชุมชนทำให้ผลที่ได้รับจากกระบวนการจัดการนี้ คือ การฟื้นคืนสภาพป่าธรรมชาติและน้ำ การเพิ่มจำนวนของป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน และการเพิ่มรายได้ให้ชุมชน จนเป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้กับหมู่บ้านอื่นในอำเภอเดียวกัน และสร้างเครือข่ายการจัดการชุมชนให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็งตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาที่แสดงในกรอบของการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชน แบบแผนการเรียนรู้ มูลเหตุ เงื่อนไขที่สำคัญต่อการสนับสนุนการเรียนรู้ของสมาชิกและคณะกรรมการ กลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางด้านวิชาการ และการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย คือ พื้นที่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 เทศบาล ประกอบด้วย เทศบาลเมืองแม่โจ้ เทศบาลตำบลสันทรายหลวง เทศบาลตำบลสันพระเนตร เทศบาลตำบลสันนาเม็ง เทศบาลตำบลหนองจ่อม เทศบาลตำบลแม่แฝก เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว เทศบาลตำบลป่าไผ่ เทศบาลตำบลเมืองเล็น เทศบาลตำบลสันด้นเปา เทศบาลตำบลหนองแห้ง และเทศบาลตำบลหนองหาร โดยเลือกกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย สมาชิก คณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชน จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยวิธีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ประกอบด้วย ผู้แทนสมาชิก กลุ่มองค์กรชุมชน ผู้แทนผู้นำท้องที่และท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนกลุ่มพัฒนาสังคม ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบบูรณาการ มาใช้เป็นกรอบในการตั้งประเด็นคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และตัวแปรในกรอบแนวคิด

การทดสอบเครื่องมือ ประกอบด้วย การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) และความสมบูรณ์ของภาษา (Wording) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้เครื่องมือมีความครอบคลุมเนื้อหาที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ สำหรับการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไข และมีความถูกต้องไปทดลองใช้ (Try out) กับสมาชิก คณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชน ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเนื้อหาสาระเชิงวิชาการองค์ความรู้ต่าง ๆ จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ ที่เผยแพร่โดยทั่วไป บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัยจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นร่วมกับการบันทึกเทปจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดย 1) ทำหนังสือในนามของวิทยาลัย บริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก 2) ทำหนังสือถึงผู้นำท้องที่และท้องถิ่นในฐานะ ผู้มีบทบาทสำคัญในระดับหมู่บ้านและตำบล เพื่อทำความเข้าใจในเจตนารมณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแยกแยะข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่เรียงความสำคัญเพื่อหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูล เรียงลำดับข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์และกรอบความคิดแล้วนำเสนอผลการวิจัยใน รูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัย โดยอาศัยเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่งคือการดำรงสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรที่ครอบคลุมมิติ การก่อเกิดกลุ่มองค์กรชุมชน การบริหารจัดการและการดำเนินงาน การบูรณาการโครงการกิจกรรมเพื่อ สังคม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และแนวทางการสร้างความมั่นคงยั่งยืนของกลุ่มองค์กรชุมชน พบว่ากลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นทางการส่วนใหญ่เกิดโดยผลของการส่งเสริมของหน่วยงานรับผิดชอบ ในระดับอำเภอ จังหวัด ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น โดยการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของปัจเจกบุคคลและ กลุ่มองค์กรชุมชน ส่วนกลุ่มองค์กรชุมชนที่ไม่เป็นทางการคือกลุ่มองค์กรที่ยังไม่มีการจดทะเบียนตาม กฎหมายหรือไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐรับผิดชอบโดยตรงซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ก่อเกิด ตามธรรมชาติ เช่น กลุ่มสาขาอาชีพ กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ และ กลุ่มหมอมือ กลุ่มเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นเพราะปัญหาความต้องการของสมาชิกที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อสร้าง พลังอำนาจการต่อรองทางด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาและการได้มาซึ่งงบประมาณของกลุ่มองค์กร ชุมชน

ด้านการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการพบว่ายังขาดเทคนิค วิธีการ หลักการด้านการบริหารตามหลักวิชาการ คณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มองค์กรส่วนใหญ่ยังขาด องค์ความรู้ในเรื่องของการวางแผนการดำเนินงานที่ถูกต้อง การจัดโครงสร้างการทำงานยังเป็นไป แบบหลวม ๆ มีกลุ่มองค์กรชุมชนเพียงส่วนน้อยที่มีการจัดตั้งโครงสร้างการทำงาน กลุ่มองค์กรส่วนใหญ่ จะมีการดำเนินงานตามความคิดเห็นของประธานหรือผู้นำกลุ่มเป็นสำคัญ สมาชิกเป็นเพียงผู้ตาม การจัดการ ด้านบุคลากรคือคณะกรรมการและสมาชิกบทบาทจะอยู่ที่ผู้นำกลุ่ม การประสานงานภายในกลุ่มยังเป็นไป ในแนวทางแบบไม่เป็นทางการ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีพบปะพูดคุย การประชุมอย่างเป็นทางการค่อนข้างมีน้อย รวมถึงการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของกลุ่มองค์กรชุมชนมีน้อยมากหรือไม่มีเลย การบริหารจัดการด้านงบประมาณของกลุ่มองค์กรชุมชนค่อนข้างอ่อนด้อย ยังไม่เป็นระบบ ระเบียบกฎ

เกณฑ์ การใช้จ่ายงบประมาณยังหละหลวม ระบบการติดตามประเมินผล การใช้จ่ายงบประมาณของกลุ่มองค์กรชุมชนยังไม่รัดกุม เสี่ยงต่อการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่ามีกลุ่มองค์กรชุมชนหลายตำบลมีปัญหาทางการเงินงบประมาณไปใช้จ่ายผิดวัตถุประสงค์ของกลุ่มองค์กร ซึ่งหลายกลุ่มองค์กรสะท้อนให้เห็นว่าต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการระเบียบ แบบแผน ด้านงบประมาณ

ด้านการบูรณาการโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมพบว่ากลุ่มองค์กรชุมชนมีความพยายามที่จะรวมตัวร่วมกันทำโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยเฉพาะโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านต่างๆของชุมชนส่วนใหญ่จะรวมตัวกันทำโครงการกิจกรรมทางด้านสันตนาการและการกีฬาเท่านั้น ผลการวิจัยพบว่าการที่กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถบูรณาการโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะขาดผู้นำที่มีศักยภาพในการริเริ่ม และขาดกลุ่มองค์กรที่เป็นต้นแบบและขับเคลื่อน

ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ พบว่าการสร้างเครือข่ายของกลุ่มองค์กรชุมชนยังเป็นไปในรูปแบบหลวม ๆ เป็นเครือข่ายในระดับการทำโครงการกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเท่านั้น และเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในวงที่จำกัดภายในหมู่บ้านและตำบลเท่านั้นยังไม่กว้างขวางและเชื่อมโยงไปถึงระดับอำเภอและจังหวัดมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสมาชิกและผู้นำของกลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการสร้างเครือข่าย รวมถึงกลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ชินกับการดำเนินโครงการกิจกรรมแบบแยกกลุ่มองค์กร ไม่ถนัดไม่เห็นความสำคัญต่อการเชื่อมโยงแบบเครือข่าย มีเพียงกลุ่มองค์กรที่สังกัดหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางกลุ่มบางองค์กรเท่านั้นที่สามารถรวมตัวเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)

ด้านแนวทางการสร้างความมั่นคงยั่งยืน พบว่ากลุ่มองค์กรชุมชนส่วนมากยังไม่มีแนวทางการสร้างความมั่นคงยั่งยืนที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรม คณะกรรมการ สมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนมีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงยั่งยืนน้อยมากส่วนใหญ่จะมองภาพความสำเร็จในปัจจุบันมากกว่าในอนาคตไม่มีการบวนการสร้างทายาทสืบทอด ส่วนใหญ่ฝากความมั่นคงยั่งยืนไว้กับหน่วยงานรับผิดชอบที่กลุ่มองค์กรชุมชนสังกัด ยังเป็นกลุ่มองค์กรที่ถูกจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงยั่งยืนให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนน้อยมาก มีกลุ่มองค์กรชุมชนบางส่วนที่ก่อตั้งขึ้นมาด้วยพื้นฐานของความต้องการที่แท้จริงจะมีการวางแผนและมีโครงการสร้างทายาทในลักษณะการสอนอ่านฝึกงานในระบบพี่เลี้ยงเพื่อเตรียมคนเป็นผู้นำกลุ่มองค์กรในอนาคต

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่สองคือการสืบค้นหาแบบการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนพบว่าสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนส่วนมากมีรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะว่าตามกันมา มีการสืบทอดความรู้โดยการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ อาศัยครูพักลักจำ เรียนรู้ด้วยความเคยชินทำซ้ำทำให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดเพิ่มพูนองค์ความรู้

ผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่าสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนมีการเรียนรู้ตามประสบการณ์ ในลักษณะการเรียนรู้จากการปฏิบัติในงานของตนเองที่สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มองค์กรชุมชน เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เกิดจากตัวบทของสมาชิก และองค์ความรู้ที่เกิดจาก

กระบวนการที่ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ซึ่งแสดงออกมากด้วย ทักษะ ทักษะคิด และกลายเป็นประสบการณ์ของสมาชิก ซึ่งมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบวิธีคิด และพฤติกรรมจากข้อค้นพบของการวิจัยยังพบว่าการเรียนรู้ตามประสบการณ์ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรทางด้านอาชีพ เช่น กลุ่มองค์กรทางเกษตร กลุ่มองค์กรที่รวมตัวกันทำผลิตภัณฑ์ และกลุ่มองค์กรทางด้านการปฏิบัติตามศาสตร์ของหมอเมือง

ผลการเรียนรู้ตามความพึงพอใจ พบว่าการเรียนรู้ของสมาชิกจะบรรลุสูงสุดก็ต่อเมื่อมีความพึงพอใจเต็มใจและพร้อมที่จะรับการเรียนรู้จากจากข้อค้นพบทำให้รู้ว่าการจูงใจด้วยเทคนิควิธีการ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะส่งผลต่อความชอบหรือไม่ชอบที่จะเรียนรู้ของสมาชิกและนำไปสู่การเพิ่มปริมาณการรับรู้ของสมาชิก การเรียนรู้ที่จะเกิดแรงจูงใจให้กับสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นเทคนิควิธีการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมของการค้นหาการร่วมอยู่ด้วย

ผลการเรียนรู้ตามความจำเป็น พบว่าเป็นการเรียนรู้ของสมาชิกด้วยความจำเป็นตามบทบาทอำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นผู้นำเป็นคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนนั้นเข้ารับการศึกษาอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ในฐานะการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มองค์กร และจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ตามกฎเกณฑ์ของสังคมชุมชนจำเป็นต้องเรียนรู้ตามระเบียบกฎหมายที่องค์กรสนับสนุนตั้งไว้ และผลของการวิจัยยังพบว่าการเรียนรู้สมาชิกบางครั้งเกิดจากความจำเป็นต่อการดำเนินวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษา ทางด้านการเรียนรู้ตามผู้นำ พบว่าถ้ากลุ่มองค์กรใดมีผู้นำที่เข้มแข็งมีความรู้ความสามารถในเชิงการบริหารจัดการ และมีภาวะผู้นำจะมีอิทธิพลในการจูงใจและมักทำให้สมาชิกเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย สำหรับตัวของสมาชิกเองเมื่อยอมรับความสามารถ อำนาจในตัวของผู้นำแล้วก็จะคล้อยตามเกือบทุกอย่างไม่ว่าผู้นำจะว่าอย่างไรก็ตามกัน ดังนั้นจึงถือได้ว่าบทบาทของผู้นำกลุ่มเน้นปัจจัยหนุนเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกที่สำคัญเช่นกัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่สาม คือมูลเหตุเจอนใจที่สนับสนุนการเรียนรู้ พบว่าความสำคัญความจำเป็นบทบาทอำนาจหน้าที่รวมถึงความคาดหวังของผลที่จะได้จากการเรียนรู้เป็นมูลเหตุและเจอนใจสำคัญในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยเหตุผลที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วสมาชิกของแต่ละกลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักเป็นของตนเองประกอบกับการมีความรับผิดชอบต่อภาวะของครอบครัว เมื่อใดก็ตามที่เห็นว่าโครงการกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นไม่มีความสำคัญต่อตัวเองต่อครอบครัว และต่อกลุ่มองค์กรชุมชนอย่างแท้จริง สมาชิกก็จะตัดสินใจเข้าร่วมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้เพราะสมาชิกมีจินตนาการมีความคาดหวังต่อผลของการเรียนรู้ที่เกิดกับตัวเอง ครอบครัว และกลุ่มองค์กรชุมชน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้สถานที่บรรยากาศ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกจะมีความพึงพอใจและยินดีเข้าร่วมกับโครงการกิจกรรมการเรียนรู้ถ้าแหล่งเรียนรู้มีจำนวนมากพอและทำให้เขามีทางเลือกการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม สะอาด บรรยากาศร่มรื่นเย็นสบาย มีความปลอดภัยสูง และงานวิจัยยังพบว่าแหล่งเรียนรู้ที่มีการบริหารที่ครบครัน สถานที่ออกแบบสไตล์รีสอร์ท บรรยากาศสบาย ๆ เรียบง่ายสบาย ๆ เป็นแหล่งที่ชอบที่จะไปเรียนรู้

รูปแบบเทคนิควิธีการ การจัดกระบวนการเรียนรู้ก็เป็นอีกเจอนใจปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้สมาชิกอยากเรียนรู้เพราะรูปแบบเทคนิควิธีการในการสร้างกระบวนการการเรียนรู้ไม่เหมาะสมกับ

ลักษณะของผู้เรียนถือว่าเป็นความล้มเหลวในการเรียนรู้ตามทัศนะของสมาชิกและรูปแบบที่เหมาะสมในการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนต้องการ คือรูปแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานทั้งทางด้านวิชาการ การปฏิบัติ และการจินตนาการ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยทางด้านการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นความอยากรู้ที่จะเรียนรู้ของสมาชิกและในขณะเดียวกันผู้เรียนมีความพึงพอใจอย่างยิ่งถ้าได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผนออกแบบดีไชน์กัน คิดรูปแบบเทคนิควิธีการโครงการกิจกรรมการเรียนรู้เพราะจะนำมาซึ่งการสร้างความสุขทางจิตใจความภาคภูมิใจเพื่อนำมาผสมกับความสุขทางด้านร่างกาย ความสนุกสนานจากกระบวนการการเรียนรู้จะทำให้การเรียนรู้ของสมาชิกเจริญงอกงาม

สำหรับปัจจัยทางด้านการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกันและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทีมผู้จัดโครงการกิจกรรมและวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากและถือว่าเป็นมูลเหตุเงื่อนไขที่สำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของสมาชิกเพราะจากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะนำไปสู่การยอมรับนับถือเคารพเชื่อมั่นศรัทธาระหว่างกันซึ่งจะทำให้โครงการกิจกรรมการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี และที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้คือผลประโยชน์ค่าตอบแทนที่สมาชิกได้รับประกอบกับความต้องการ การยอมรับและความมีหน้ามีตาในสังคม เป็นมูลเหตุและเงื่อนไขสำคัญเป็นอย่างมากต่อการตัดสินใจเข้าร่วมในกระบวนการการเรียนรู้และจะส่งผลต่อการรับรู้ของสมาชิกเพราะเมื่อใดก็ตามถ้าสมาชิกได้รับผลตอบแทนจากการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้นั้น โดยผ่านโครงการกิจกรรม และได้รับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือวัตถุประสงคร่วมกัน การได้รับผลประโยชน์ทางด้านการสร้างความมีหน้ามีตาในวงสังคม ซึ่งแสดงออกมาทางการได้รับตำแหน่งแห่งหนการได้รับคำชื่นชมยกย่อง การได้รับใบประกาศเกียรติ การได้สวมเครื่องแบบที่แสดงถึงความมีอำนาจและตำแหน่งจะเป็นพลังหนุนเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนได้อย่างล้นเหลือ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่องรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนในอำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์และตรงกับแนวทางในกรอบแนวคิดการวิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญมาอภิปราย ได้ดังนี้

1) ผลการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการดำรงสถานะความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดตั้งและก่อเกิดขึ้นมาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจชุมชนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่แปด โดยเป็นนโยบายของรัฐบาลยังหน่วยงานที่สำคัญในระดับจังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับตำบล ผลของการเร่งรัดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรตามนโยบายส่งผลต่อการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มที่สมาชิกและคณะกรรมการผู้นำกลุ่มยังไม่มีความพร้อม ขาดความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการและหลักการบริหารจัดการทั้งทางด้านการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการด้านบุคคล โครงสร้างการทำงานของกลุ่มยังไม่มีชัดเจนและบางกลุ่มองค์กรไม่มีเลยการบริหารจัดการด้านงบประมาณยังเป็นประเด็นสำคัญที่กลุ่มองค์กรชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจจนนำมาสู่การใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ขาดประสิทธิภาพไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มองค์กรก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการทุจริตคอร์รัปชันตามมา รวมถึงการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ขององค์กรยังไม่มี

ความสำคัญในความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างหนึ่งที่หน่วยงานรับผิดชอบต้องหันมาให้ความสนใจต่อการเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการให้กับสมาชิกคณะกรรมการและผู้นำกลุ่ม โดยการเพิ่มองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักการบริหาร 4M ที่ประกอบด้วย กำลังคน (Man) เงิน (Money) การบริหารจัดการวัสดุ (Material) และการจัดการ (Management) รวมหลักการบริหารจัดการในแนวทาง POSDCoRB ส่วนการบูรณาการโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม กลุ่มองค์กรชุมชนมีความพยายามที่จะรวมตัวกันร่วมกันทำโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมแต่ยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมเด่นชัด ทั้งนี้เพราะกลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มยังไม่มีวามเข้มแข็งเพียงพอที่จะทำกิจกรรมเพื่อสังคมประกอบกับความเข้าใจในเรื่องของการบูรณาการยังมีน้อยจึงมีความจำเป็นที่สมาชิกกลุ่มองค์กรในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบูรณาการที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเชิงบูรณาการที่ตั้งอยู่บนฐานคิดว่าการนำเอาองค์ประกอบย่อยของสังคมมาหลอมรวมเชื่อมโยงให้เป็นองค์ประกอบใหญ่โดยที่องค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ยังคงมีความสำคัญเท่าเทียมกัน เมื่อกล่าวถึงการบูรณาการการพัฒนาที่จะตรงตามแนวคิดที่ว่า การพัฒนาสังคมคือการนำหน่วยย่อยของสังคมมาหลอมรวมเชื่อมโยงการทำโครงการกิจกรรมร่วมกันเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

สำหรับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรชุมชนนั้น มีรูปแบบเพียงการสร้างเครือข่ายโครงการกิจกรรมแบบหลวมๆยังไม่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในระดับอำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ ที่มีให้เห็นเป็นปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายที่ถูกจัดตั้งตามหน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐภาคเอกชน ในทัศนะของผู้วิจัยพบว่ามีวามจำเป็นอยู่หลายประการที่จะส่งเสริมให้กลุ่มองค์กรชุมชนรวมตัวกันเป็นเพราะจะเป็นประโยชน์ในหลายด้านสำหรับกลุ่มองค์กรชุมชนซึ่งตรงกับแนวคิดทฤษฎีเครือข่ายคือการสร้างเครือข่ายมีประโยชน์ทางด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรเพิ่มคุณค่า คุณสมบัติให้กับองค์กรทางด้านค่านิยม วัฒนธรรมองค์กร ลดความเสี่ยงทางด้านต่างๆอันพียงจะเกิดขึ้นสำหรับการพึ่งพิงระหว่างกันเป็นอิสระต่อองค์กรเดิม มีความเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมทำโครงการกิจกรรมร่วมกันสร้างความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืนให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนซึ่งตรงกับข้อค้นพบจากการวิจัยทางด้านแนวทางการสร้างความมั่นคงยั่งยืนของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ยังไม่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพราะสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจะมีเพียงบางกลุ่มองค์กรเท่านั้นที่เห็นความสำคัญที่ได้วางแนวทางการพัฒนาโครงการกิจกรรมเพื่อสร้างทายาทสืบต่อไปในอนาคต ดังนั้นแนวทางการสร้างความเข้มแข็งความมั่นคงยั่งยืนของกลุ่มองค์กรสามารถทำได้ด้วยการสร้างระเครือข่าย

2) ผลการวิจัยเกี่ยวกับแบบแผนการเรียนรู้กลุ่มองค์กรชุมชนโดยสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนมีการเรียนรู้ในลักษณะที่หลากหลายเช่นการเรียนรู้แบบว่าตามกันมาโดยการสืบทอดตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่มีฐานคิดที่ว่าองค์ความรู้ที่เกิดจากตัวตนของบุคคลและองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการจะส่งผลต่อการแสดงออกมาทางทักษะ ทักษะคิด สุดท้ายจะกลายเป็นประสบการณ์ของบุคคลซึ่งประสบการณ์ของบุคคลจะส่งผลดีต่อองค์กร สำหรับแบบแผนการเรียนรู้ตามความพึงพอใจนั้นเกิดจากที่สมาชิกมีความพึงพอใจประทับใจต่อการจัดการการเรียนรู้ ซึ่งความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้นั้นมีอยู่หลายปัจจัยเช่นความพึงพอใจต่อรูปแบบต่อบุคลากร ต่อสถานที่ ต่อเนื้อหา และที่สำคัญความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ในสมาชิกกลุ่มองค์กรผู้เรียนรู้จำเป็นต้องได้รับการจูงใจทั้งทางด้านจิตใจอารมณ์ความรู้สึก วัตถุประสงค์ของ

และเงินทองส่วนการเรียนรู้ตามความจำเป็นนั้นสาระสำคัญอยู่ที่การเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ที่สมาชิกจะได้อะไรจากการเรียนรู้ เช่นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้แล้วเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และกลุ่มองค์กร บางครั้งการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกจำเป็นต้องอาศัยระเบียบกฎเกณฑ์ทั้งทางสังคมและทางกฎหมายเพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์บนฐานของสังคมวิทยาที่ว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์ การตัดสินใจที่เลือกจะกระทำหรือไม่กระทำขึ้นอยู่กับความคาดหวังและผลประโยชน์ต่างตอบแทนและความจำเป็นของตัวเองเป็นหลัก ในขณะเดียวกันสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนก็ยินยอมพร้อมใจที่จะเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามบทบาทอำนาจหน้าที่และอิทธิพลของผู้นำ ในกรณีที่ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในเชิงการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีอำนาจและมี

3) ผลการวิจัยมูลเหตุเงื่อนไข สนับสนุนการเรียนรู้ ปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ประกอบด้วย ความสำคัญ ความจำเป็น บทบาทอำนาจหน้าที่ และความคาดหวังของสมาชิก นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับมูลเหตุเงื่อนไขทางด้านแหล่งเรียนรู้ สถานที่ และบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นเหตุผลที่ตรงกับแนวความคิดของ (Humberto Maturana) นักวิจัยด้านชีววิทยา ชาวชิลี ได้กล่าวไว้ว่า ณ ที่ใดมีความงดงาม มีความคาดหวัง มีความรัก ที่นั่นการเรียนรู้จะเจริญงอกงาม ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขทางด้านรูปแบบวิธีการ การจัดกระบวนการ การเรียนรู้ เช่นเดียวกับเงื่อนไขปัจจัยทางด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนรู้ ทีมงาน วิทยากร และเงื่อนไขสำคัญสำหรับการตัดสินใจในการร่วม ไม่ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านโครงการกิจกรรม คือผลประโยชน์ต่างตอบแทนอันพึงจะได้รับและความมีหน้ามีตาในวงสังคม ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ตรงตามแนวคิดทฤษฎีระดับความต้องการของอับราฮัม มาสโลว์ ได้เสนอฐานคิดและตั้งสมมติฐานของการจูงใจสามประการ คือ มนุษย์มีต้องการอยู่ตลอดเวลาไม่สิ้นสุด ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจอีกต่อไปและความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นระดับขั้นจากต่ำไปหาสูง คือความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการทางด้านสังคม ความต้องการการยกย่องและยอมรับ สุดท้ายคือความต้องการประจักษ์ในคุณค่าของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกลุ่มองค์กรชุมชน โดยการสร้างกลุ่มองค์กรชุมชนให้ป็นศูนย์กลางในการสร้างการเรียนรู้เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างภูมิปัญญา ภูมิกำลังชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเป็นเอกภาพ กระทำโดยการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ประสานความเป็นเอกภาพของภาคประชาชน

2. ควรมีการปรับปรุงระเบียบ กฎหมายบางประการให้เอื้อต่อการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน และสร้างความก้าวหน้าใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับองค์กรชุมชน โดยควรพิจารณาในกรอบของความเสมอภาคเท่าเทียมกันเป็นเอกภาพ มีการกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่และอิสระภาพในการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ชัดเจน ตลอดจนมีด้านวิชาการ งบประมาณในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรม โครงการของกลุ่มองค์กรชุมชนตามความจำเป็น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงลักษณะความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรในเขตพื้นที่อื่นเพิ่มเติม เพื่อเปรียบเทียบลักษณะความเข้มแข็ง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาภาพ การบูรณาการ การบริหารจัดการของกลุ่มองค์กร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนา เสริมสร้างความเข้มแข็ง มั่นคงยั่งยืนให้กับกลุ่มองค์กรชุมชน

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีของกลุ่มองค์กรชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กิริติ ศยียงยง. (2548). การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ:

มิสเตอร์ก๊อปปี (ประเทศไทย).

กุหลาบ รัตนสังขธรรม, วสุธร ตันวัฒนกุล, อรพิน ทองดี, และสุนิสา แสงจันทร์. (2545). ความคิดเห็นของ ประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจ

ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป

การศึกษา. กรุงเทพฯ: เอเชียเพรส.

แก้วดา ไทรงาม, ณรงค์ ดาวเจริญ, เวช มงคล และ ประชุม โพธิกุล. (2548). ผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างองค์การ แห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง

กระทรวงศึกษาธิการ.

โกวิท พวงงาม. (2553). ธรรมชาติของท้องถิ่น: ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส. กรุงเทพฯ:

มิสเตอร์ ก๊อปปี.

ขนิษฐา กาญจนรังษินันท์ และวไลพัสน์ วรกุล. (2547). แนวคิด แนวทาง และกรณีตัวอย่างการดำเนินงาน ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ: เอ ที เอ็นโปรดักชั่น.

งามเนตร จริงสูงเนิน. (2538). องค์กรชุมชนเครือข่ายเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ กรณีศึกษาขององค์กรชุมชนเครือข่ายลุ่มแม่น้ำราก-แม่เลาตำบลป่าเป้ออำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จักรรัช ธีระกุล. (2542). สังคมวิทยาเบื้องต้น. นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ณัฐชัย ชีวะศิริ. (2544). ความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน: กรณีศึกษา บ้านป่าโป่ง ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, วสันต์ เหลืองประภัสร์, อลงกรณ์ อรรถแสง, สุวัศดี โภชนพันธุ์,

ปรัชญา ชีพเจริญรัตน์, มรุต วันทนาก และ จงรัก จารุพันธุ์งาม. (2546). บทบาทอำนาจหน้าที่

ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: งานวิจัยทางกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการ.

- นางเยาว์ เอียดตรง. (2543). การวิเคราะห์หลักสูตรสู่แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทุกกลุ่ม
ประสบการณ์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.
- ลำแพน จอมเมือง. (2540). บทบาทของธุรกิจชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการ
ป่าชุมชน. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สันติ ดาวเวียงกัน. (2553). รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ตำบลลงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัมพันธ์ เตชะอริก. (2540). การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมุน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เสนอ คณะกรรมการ
การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ.
- สุภัทรา ผลเพิ่ม. (2551). กระบวนการในการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Franklin Covey. (1999). **The Four Roles Leadership**. USA: Fraaklin Covey Co.,Ltd.
- Fred E. Fiedler. (1967). **A Theory of Leadership Effectiveness**. New York : McGraw Hill.
- Gulick L. and Urwick J. (1987). **Notes on the Theory of Organization in Gulick . Urwick, L.(ed)**
Paper on The Science of Administration. New York : Institute of Public Administration.
- Gusztav Names. (2005). **Theory and Practice of Practice of Supervision**. New York: Dodd & Mead
Company.